

Geliş Tarihi : 11.04.2002

Anadolu Merinosu, Akkaraman, Ile de France x Anadolu Merinosu (F₁) ve Ile de France x Akkaraman (F₁) Melezi Koyunlarda İlk Kırkım Canlı Ağırlığı ve Kirli Yapağı Verimi

İbrahim Zafer ARIK⁽¹⁾

Gürsel DELLAL⁽²⁾

Fırat CENGİZ⁽³⁾

Fatin CEDDEN⁽²⁾

Özet: Bu çalışmada Ile de France x Anadolu Merinosu (IFxAM) ve Ile de France x Akkaraman (IFxAK) melezi (F₁) koyunlar ilk kırkım canlı ağırlığı ve kirli gömlek ağırlığı bakımından Anadolu Merinosu (AM) ve Akkaraman (AK) ırklarıyla karşılaştırılmıştır. Araştırmanın materyalini yaklaşık 1.5 yaşlı koyunlar oluşturmuştur. AM, AK, IFxAM(F₁) ve IFxAK(F₁) genotip gruplarında sırasıyla ilk kırkım canlı ağırlığı 52.08, 53.98, 51.41 ve 52.48 kg; kirli gömlek ağırlığı ise 2.87, 2.14, 3.22 ve 3.25 kg olarak saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, IF melezlemesinin F₁ aşamasında AM ve AK'ların ilk kırkım canlı ağırlığında söze değer bir iyileşme sağlamadığı, ilk kırkım gömlek ağırlığını ise olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Anadolu Merinosu, Akkaraman, Ile de France, ilk kırkım canlı ağırlığı, ilk kırkım kirli gömlek ağırlığı

First Shearing Body and Fleece Weight of Anatolian Merino, White Karaman, Ile de France x Anatolian Merino (F₁) and Ile de France x White Karaman (F₁) Ewes

Abstract: First shearing body and fleece weight of Anatolian Merino (AM) and White Karaman (WK) breeds were compared with their crosses (F₁) with Ile de France (IF). The animals were approximately 1.5 years aged ewes. In AM, WK, IFxAM(F₁) and IFxWK(F₁) groups, first shearing body weight and fleece weight were found respectively as follows: 52.08, 53.98, 51.41 and 52.48 kg; 2.87, 2.14, 3.22 and 3.25 kg. As a conclusion, crossbreeding with IF had no considerable effects on the first shearing body weight, whereas it had positive effects on the fleece weight in F₁ step.

Key words: Anatolian Merino, White Karaman, Ile de France, first shearing body weight, first shearing fleece weight

Giriş

Yerli koyun ırklarımızın verimlerinin ıslahı amacıyla yurt dışından çeşitli koyun ırkları getirilerek melezleme çalışmaları yapılmıştır. Orta Anadolu'nun hakim koyun ırkı olan ve koyun popülasyonumuzun yaklaşık % 40 – 50' sini (Akman ve ark., 2001) oluşturan Akkaraman ırkının yapağı verim ve kalitesinin artırılması amacıyla Alman Yapağı Et Merinosu ile melezlenmesi sonucunda Anadolu Merinosu elde edilmiştir. Koyunlardan et üretiminin diğer verimlere oranla giderek önem kazanmasıyla daha sonraki yıllarda yurt dışından, içerisinde Ile de France ırkının da bulunduğu birçok etçi ırk getirilerek yerli ırklarımızla melezleme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda elde edilen melez kuzularda et verim ve karkas özellikleri bakımından elde edilen olumlu sonuçlar birçok araştırmacı tarafından bildirilmiştir (Yalçın ve Aktaş, 1976; Eliçin ve ark., 1984; Cengiz ve ark., 1989a; Cengiz ve ark., 1989b; Ertuğrul ve ark., 1989; Arık, 1992; Cengiz, 1994; Eliçin ve ark., 2001). Her ne kadar koyunculukta et üretimi içerisinde kuzu eti üretimi çok büyük bir pay sahibi ise de, dişi

hayvanların daha ileriki dönemlerdeki canlı ağırlıkları ve bunun yanında yapağı verimleri de melezlemenin başarısı açısından önemlidir. Bu çalışmada, et verimi birinci planda tutularak uygulanan Ile de France x Anadolu Merinosu (IFxAM) ve Ile de France x Akkaraman (IFxAK) melezlemelerinin ilk ürünü olan F₁ melezi koyunların ilk kırkım canlı ağırlığı ve kirli yapağı verimi bakımından Anadolu Merinosu (AM) ve Akkaraman (AK) ırklarıyla karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın materyalini Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Polatlı Tarım İşletmesi'nde yetiştirilen yaklaşık 1.5 yaşlı dişi AM, AK, IF x AM(F₁) ve IF x AK (F₁) melezi koyunlar oluşturmuştur. Kırkım mevsiminde hayvanlar elektrikli kırkım makinası ile kırıldıktan sonra canlı ağırlıkları ve kirli gömlek ağırlıkları tespit edilmiştir.

⁽¹⁾ Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootehni Bölümü, ANTALYA

⁽²⁾ Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootehni Bölümü, ANKARA

⁽³⁾ Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootehni Bölümü, 65080 VAN

Üzerinde durulan yapıyı özellikleri bakımından genotip gruplarının karşılaştırılması için varyans analizi uygulanmış ve farklılık yaratan gruplar Duncan Çoklu Karşılaştırma Testi ile belirlenmiştir (Düzgüneş ve ark., 1983).

Bulgular ve Tartışma

Deneme materyalini oluşturan genotip gruplarında ilk kırkım canlı ağırlığı ve kirli gömlek ağırlığına ilişkin bazı tanımlayıcı değerler Çizelge 1 ve 2’de verilmiştir.

Çizelge 1. Deneme materyalini oluşturan genotip gruplarında ilk kırkım canlı ağırlığına ilişkin bazı tanımlayıcı değerler

Genotip	N	Min.(kg)	Max.(kg)	$\bar{x} \pm S_{\bar{x}}$	Var. Katsay.(%)
AM	49	48.00	56.00	52.08 \pm 0.229 ^b	3.08
AK	49	47.00	60.00	53.98 \pm 0.367 ^{a*}	4.76
IFxAM(F ₁)	73	35.00	75.00	51.41 \pm 0.857 ^{b*}	14.25
IFxAK(F ₁)	75	40.00	60.00	52.48 \pm 0.392 ^{ab}	6.46

a, b: p<0.05; *: p<0.01

Çizelge 2. Deneme materyalini oluşturan genotip gruplarında ilk kırkım kirli gömlek ağırlığına ilişkin bazı tanımlayıcı değerler

Genotip	N	Min.(kg)	Max.(kg)	$\bar{x} \pm S_{\bar{x}}$	Var. Katsay.(%)
AM	49	1.60	3.90	2.87 \pm 0.080 ^b	19.56
AK	49	1.00	3.20	2.14 \pm 0.076 ^c	24.76
IFxAM(F ₁)	73	2.00	5.00	3.22 \pm 0.083 ^a	21.89
IFxAK(F ₁)	75	1.70	5.00	3.25 \pm 0.081 ^a	21.68

a, b, c: p<0.01

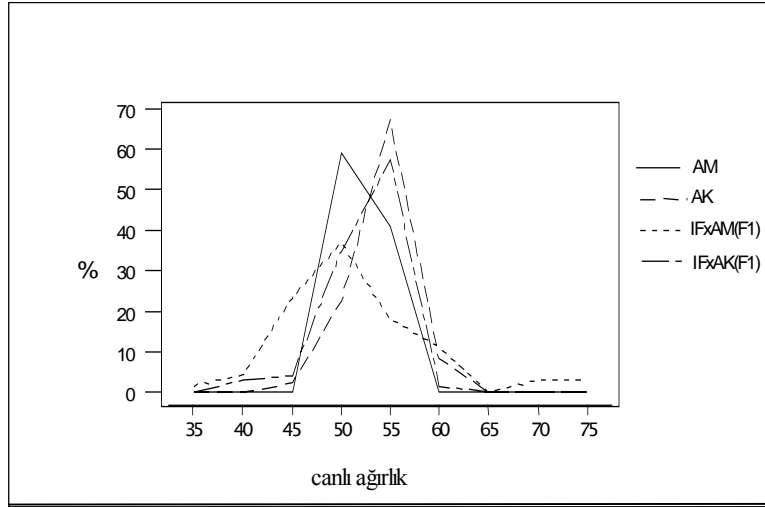
Çizelge 1’de en yüksek canlı ağırlığın AK grubunda (53.98 kg) saptandığı, bu grubu 52.48 kg ile IFxAK(F₁) grubunun takip ettiği görülmektedir. En düşük canlı ağırlık ortalaması IFxAM(F₁) grubunda saptanmıştır. Aynı zamanda bu grupta varyasyon katsayısının diğer gruplara oranla yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Bu grupta söz konusu özellik bakımından varyasyonun yüksekliği gruplardaki canlı ağırlığa ait histogramın verildiği Şekil 1’de de açıkça görülmektedir. Canlı ağırlık bakımından AK grubuyla IFxAM(F₁) grubu arasında p<0.01, AM grubu arasında p<0.05 düzeyinde önemli farklılık saptanmıştır (Çizelge 1).

Bu araştırmada, genotip gruplarında elde edilen canlı ağırlıkların genel bir değerlendirilmesi yapılacak olursa, benzer yaştaki çeşitli saf ve melez genotipler için daha önceki çalışmalarda bildirilen değerlerin çoğundan yüksek (Arıtürk ve ark., 1963; Düzgüneş ve Pekel, 1968; Aktaş, 1971; Yalçın ve ark., 1972; Çelikkale, 1974; Müftüoğlu, 1974; Yalçın ve Aktaş, 1976; İmeryüz, 1979; Cangir ve ark., 1984; Vanlı ve ark., 1984), Özsoy (1983)’un İvesi x Merinos x Morkaraman melezleri, Özsoy vd.(1992)’nin İvesi x Akkaraman melezleri, Müftüoğlu (1969)’nun 2 yaşlı Merinos x Akkaraman melezleri ve İmeryüz (1979)’un

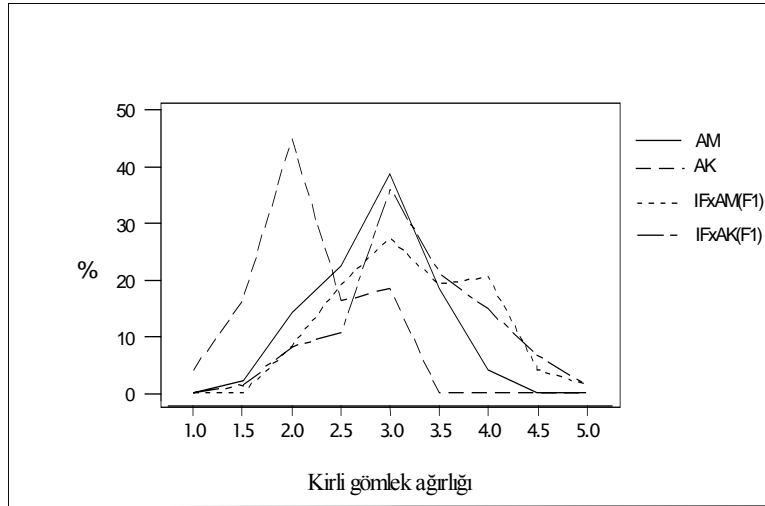
Texel ırkı için bildirdiği değerlere benzer olduğu anlaşılmaktadır. İlk kırkım kirli gömlek ağırlığı ortalamalarının verildiği Çizelge 2’de melez grupların bu değerler bakımından AM ve AK gruplarına göre daha iyi durumda oldukları görülmektedir. Kirli gömlek ağırlığı bakımından melez gruplarla AM ve AK grupları arasında istatistik olarak önemli farklılık saptanmıştır (p<0.01). Aynı zamanda AM ve AK grupları arasındaki farklılık da önemlidir (p<0.01).

Genotip gruplarında ilk kırkımda kirli gömlek ağırlığına ait histogram Şekil 2’de verilmiştir. AK grubunda saptanan kirli gömlek ağırlığının diğer gruplara nazaran düşüklüğü Şekil 2’de açıkça görülmektedir.

IFxAK(F₁) grubunda 3.25 kg olarak saptanan kirli gömlek ağırlığı aynı genotip için Yalçın ve Aktaş (1976) tarafından bildirilen 2.79 kg’lık değerden yüksektir. AM grubunda saptanan kirli gömlek ağırlığı Çelikkale (1974)’nin 2 yaşlı ileri Merinos melezlerinde saptadığı değerden oldukça yüksektir. Düzgüneş ve Pekel (1968) tarafından 2 yaşlı MerinosxAkkaraman (G₁) melezlerinde saptanan 3.34 kg’lık değer bu araştırmada AM grubunda saptanan değerden yüksek, melez genotiplerde saptanan değerlere ise oldukça yakındır.

Şekil 1. Genotip gruplarında ilk kırkım canlı ağırlığına (kg) ait histogram

Şekil 2. Genotip gruplarında ilk kırkım kirli gömlek ağırlığına (kg) ait histogram

Sonuç

Araştırmada elde edilen bulgulara göre Ile de France melezlemesinin F₁ aşamasında Anadolu Merinosu ve Akkaramanlarda ilk kırkım canlı ağırlığı üzerinde söze değer bir iyileştirme sağlamadığı; ilk kırkım kirli gömlek ağırlığını ise olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Ancak melez genotiplerde her iki özellik bakımından görülen varyasyonun yüksekliği gözardı edilmemelidir. Melezlemenin daha sonraki aşamalarında uygulanacak seleksiyonda bu varyasyondan yararlanarak verim ortalamalarının yükseltilmesi olasıdır. Ayrıca, daha önce de değinildiği gibi, söz konusu melezlemeler kuzularda et üretim potansiyeli ve karkas kalitesinin artırılması birinci planda tutularak uygulanmış ve bu özellikler bakımından sağlanan olumlu sonuçlar çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur.

Kaynaklar

- Akman, N., M. Emiroğlu ve A. Tavmen, 2001. *Koyunculuk, Dünya'da - Avrupa Birliği'nde- Türkiye'de Hayvansal Üretim ve Ticareti*. Çamlıca Kültür ve Yardım Vakfı, İstanbul, 159 s. 2001
- Aktaş, G., 1971. Konya-Ereğli çevre şartlarında yetiştirilen Ile de France koyunlarının bazı verim özellikleri. *Lalahan Zootekni Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 11(3-4):3-28.
- Arık, İ.Z. 1992. *Akkaraman ve Ile De France x Akkaraman, Border Leicester x Akkaraman, Dorset Down x Akkaraman melezi (F₁ ve G₁) Kuzularda Gelişme, Besi Gücü ve Karkas Özellikleri Üzerinde Araştırmalar*. Ankara Üniv. Fen Bilimleri Ens. Doktora Tezi.

- Arıtürk, E., N. Utkanlar, F. İmeryüz, K. Öznacar ve Ş. Müftüoğlu, 1963. Karaköy harası Karayaka x Merinos melezlerinin doğum ağırlıkları, canlı ağırlıkları, üç yaş beden ölçüleri ve yapağı verimleri üzerinde araştırmalar. *Lalahan Zootečni Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 3(3-4): 5-20.
- Cangir, S., A. Karabulut, B. Deldjevan ve B. Ankaralı, 1984. *Ankara Çevresi Koyunculunun Islahı ve Verimlerinin Arttırılması Olanaklarının Araştırılması*. Çayır Mer'a ve Zootečni Araştırma Ens., Yayın No: 100.
- Cengiz, F., A. Eliçin, M. Ertuğrul, Y. Aşkın ve G. Dellal, 1989a. *Anadolu Merinosu ve Ile De France x Anadolu Merinosu (F₁) Melezi Erkek Kuzularında Besi gücü ve karkas özellikleri*. Ankara Üniv. Zir. Fak. Yayınları:1127, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 616.
- Cengiz, F., A. Eliçin, M. Ertuğrul ve İ. Z. Arık, 1989b. *Akkaraman, Ile De France x Akkaraman (F₁) Melezi, Anadolu Merinosu ve Ile De France x Anadolu Merinosu (F₁) Melezi Erkek Kuzularında Besi Gücü ve Karkas Özellikleri*. Ankara Üniv. Zir. Fak. Yayınları:1145, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 632.
- Cengiz, F., 1994. *Akkaraman, Ile De France x Akkaraman (G₁) Melezi ve Anadolu Merinosu Kuzularında Besi Gücü ve Karkas Özellikleri*. Ankara Üniv. Zir. Fak. Yayınları:1355, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 749.
- Çelikkale, M.S., 1974. *İleri Merinos melezlerinin Malya Devlet Üretim Çiftliği Koşullarındaki Özellikleri Üzerinde Araştırmalar*. Ankara Üniv. Zir. Fak. Yayınları:544, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 317.
- Düzgüneş, O. ve E. Pekel, 1968. *Orta Anadolu Şartlarında Çeşitli Merinos x Akkaraman Melezlerinin Verimle İlgili Özellikleri Üzerinde Mukayeseli Araştırmalar*. Ankara Üniv. Zir. Fak. Yayınları:312, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 194.
- Düzgüneş, O., T. Kesici ve F. Gürbüz, 1983. *İstatistik Metodları I*. A.Ü. Ziraat F. Yay., 861, Ders kitabı: 229.
- Eliçin, A., G. Dellal, A.M. Tatar ve M.C.C. Zoonooz, 2001. *Ile De France x Akkaraman (G₁) melez kuzularda besi özelliklerine ilişkin fenotipik ve genetik parametreler*. *Turk. J. Vet. Anim. Sci.*, 25: 313-318.
- Eliçin, A., S. Cangir, A. Karabulut, S.Sabaz, B.Ankaralı ve H. Öztürk, 1984. *Entansif Besiye Alınan Anadolu Merinosu Ile De France x Anadolu Merinosu (F₁) Akkaraman Ile De France x Akkaraman (F₁) Malya Erkek Kuzularının Besi Gücü ve Karkas Özellikleri*. Çayır Mer'a ve Zootečni Arş. Ens. Yayın No:99.
- Ertuğrul, M., A. Eliçin, F. Cengiz ve G. Dellal, 1989. *Akkaraman, Border Leicester x Akkaraman (F₁), Dorset Down x Akkaraman (F₁) ve Ile De France x Akkaraman (F₁) Melezi Erkek Kuzularda Besi Gücü ve Karkas Özellikleri*. Ankara Üniv. Zir. Fak. Yayınları:1143, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 631.
- İmeryüz, F., 1979. *Texel ve Türk Merinosu Koyunlarının Önemli Verim Özellikleri Bakımından Kombinasyon İmkanları Üzerinde Araştırmalar*. Lalahan Zootečni Araştırma Ens. Yayın No: 60.
- Müftüoğlu, Ş., 1969. *Konya Harasında Yetiştirilen Değişik Generasyonlardan Merinos x Akkaraman Melezi Koyunların Önemli Verim Özellikleri Üzerinde Araştırmalar*. Lalahan Zootečni Araştırma Ens. Yayın No: 24.
- Müftüoğlu, Ş., 1974. *Merinos x Morkaraman melezlerinin önemli verim özellikleri üzerinde araştırmalar*. Lalahan Zootečni Araştırma Ens. Yayın No: 35.
- Özsoy, M.K., 1983. *Merinos x Morkaraman x İvesi üçlü melez kuzuların verim özellikleri üzerine karşılaştırmalı araştırma*. *Doğa Bilim Dergisi, Veterinerlik ve Hayvancılık*, 7: 241-255.
- Özsoy, M.K., Ö. Akbulut, S. Baş ve Y. Vanlı, 1992. *İvesi x Morkaraman melezlemesinde bazı faktörlerin koyun verimliliğine etkileri, 3. Kirli yapağı ve kırkım sonu vücut ağırlığı*. *Doğa-Tr. J. of Veterinary and Animal Sciences*,16: 369-379.
- Vanlı, Y., M.K. Özsoy ve H. Emsen, 1984. *İvesi koyunlarının Erzurum çevre şartlarına adaptasyonu ve çeşitli verimleri üzerinde araştırmalar*. *Doğa Bilim Dergisi, D₁*, 8(3):302-314.
- Yalçın, B.C., Ş. Müftüoğlu ve B.Yurtçu, 1972. *Konya Merinoslarında önemli verim özelliklerinin seleksiyonla geliştirilme imkanları, 1. Çeşitli özellikler bakımından performans seviyeleri*. *Ankara Üniv. Vet. Fak. Dergisi*, 19(1-2): 227-255.
- Yalçın, B.C. ve G. Aktaş, 1976. *Ile De France ve Akkaraman koyunları ile bunların melezlerinin verimle ilgili özellikleri üzerinde karşılaştırmalı araştırmalar*. *İstanbul Üniv. Vet. Fak. Dergisi*, 2 (1): 21- 40.